

## ՍԻՆՕԴԻ ԹՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ.

Ի 23 Սեպտեմբերի 1884 ամի. Համաձայն թարեհաճ կամաց Վեհափառ Հայրապետի Ազգիս զՍարգիս վարդապետն տէր Գասպարեանց, որ ի մի տարի եւ ինն ամսոց հետէ ապաշխարէր յանապատին Սեւանայ, ազատ համարել յապաշխարանացն ըստ բարոյականին իսկ զբանակութիւն պարտուց նորա ի հաշիւ Աթոռապետական կալուածոց Քիշնեւու որ պարտաւորեալն է ըստ հաշիւտումարաց ի գումարի 14,855 ռուբլի 65 կոպ. զորպիսի գումար ըստ զօրութեան օրինաց վճռահատեալ էր կրկնակի քանակութեամբ պահանջել ի նմանէ՝ այս էր 29,707 ռուբլի 50 կոպ. զարդիս ըստ հաճութեան Վեհափառ Հայրապետի ներեալ զկրկնակի պահանջն զմնացեալ բուն պարտոն այն է 14,855 ռուբլի 65 կոպէկ պատուիրել նմա՝ զի երբ ունիցի կարողութիւն հատուցանելոյ՝ տակաւ առ տակաւ հատուցէ զայն գումար պարտուցն զանձարանի Մայր Աթոռոյս, եւ կարգել զնոյն Սարգիս վարդապետն տէր Գասպարեանց ի փոխանորդ վիճակին Նուխույ:

Յ 50 Սեպտեմբերի 1884 ամի. Վեհափառ Հայրապետն Ազգիս ընկալեալ զմեղաբարդիս առ ի սրտէ զղջման եւ ջերմեռանգն ապաշաւանաց Սուքիաս Եպիսկոպոսի Պարզեանց, ի շնորհս մեծի Տօնի Անուանակոչութեան իւրոյ հաճեցաւ ընդ սրտառուչ ապաշաւանս նորա եւ ներեաց նմա ըստ Քրիստոնէական պարտաւորութեան, ուստի եւ պատուիրեաց Սինօդի հրամանադրել Գերապատիւ Մակար Արքեպիսկոպոսի Առաջնորդի Թեմին Ն. Նախիջեւանայ եւ Պիսարաբիոյ, զի թողատրեսցէ նմա այսուհետեւ կատարել զհոգեւոր պաշտօն ի Ս. Եկեղեցւոյ մերում եւ յանձնեցէ նմա զյարմարաւոր պաշտօն ի վիճակի իւրում, կամ կարգեցէ փոխանորդ Ն. Նախիջեւանայ:

Ի 24 Հոկտեմբերի 1884 ամի. Միաբան Մայր Աթոռոյս Բարձրդիմէոս վարդապետն Գէորգեան կեղծելով զանցս ինչ ի Վեհաբանի, ղիմեալ է յոտոկանութիւն Վաղարշապատու ամբաստանելով զուժմենէ միաբանակցէ իւրմէ, մինչ նա պարտաւոր էր ղիմել առ սեպհական Գլուխ Եկեղեցւոյ իմա առ Վեհափառ Հայրապետն Ազգիս եւ խնդրել զկարեւոր տնօրէնութիւն, եթէ արդարեւ ունէր զխնդիր ինչ, այլ զի առ ոչինչ համարեալ նորա զվանական կարգ եւ զկանոն եւ զեկեղեցականական պարտաւորութիւնս ըստ եկեղեցական դասակարգութեան եւ սահմանադրութեան, մանաւանդ զիշխանութիւն եւ զիրաւասութիւն ընդհանուր Գլխոյ Եկեղեցւոյ Վեհափառ Հայրապետի Ազգիս՝ չարաչար մեղանչեալ է, ուստի Վեհափառ Հայրապետն կամելով ածել զնա յուղղութիւն՝ ի զգաստութիւն եւ ի հնազանդութիւն, հաճեցաւ հրամայել Սինօդիս անսահման ժամանակաւ առաքել զնա ի վանս Խոր—Վիրապու յապաշխարութիւն, (որ եւ առաքեցաւ,) հրամանադրելով Վանահօր Խոր—Վիրապու վանից Պօղոս վարդապետի Մալխասեանց ունիլ զնա ի վանս անդ եւ հսկել ի վերայ վարուց եւ բարուց նորին, նախազգուշացուցանելով զնա միանգամայն, զի եթէ որ եւ իցէ եղունակաւ մեկնեացի վարդապետն այն ի վանուց անտի, Սինօդս ունի ենթարկել զնոյն իսկ զվանահայրն խստագոյն պատժոյ ըստ օրինաց:

Ի 24 Հոկտ. 1881 ամի. փոխպետ Եպիսկոպոսն Նուջարեանց, որ յանցելում ամի չարաչար յուզեալ զփրճակն իւր զՏիգրանակերտ բերեալ էր ի Կ. Պօլիս, ուր եւ զժառեալ ընդ Արքեպիսկոպոս—Պատրիարքին Կ. Պօլսոյ՝ եկեալ էր այսր ի Ս. Էջմիածին աւանց յանձնարարական կամ պաշտօնական ինչ Թղթոյ, եւ զի ըստ եպիսկոպոսական ուխտին պարտ է եպիսկոպոսաց զալ այսր ի Ս. Էջմիածին ի միաբանակցութիւն՝ յորժամ ոչ կարացցեն այլ եւս վարել զպաշտօն առաջնորդութեան ի Փրճակս իւրեանց, ըստ այսմ պատճառի եւեթ ընկալաւ զնա Վեհ. Հայրապետն ի կարգ Միաբանից Մայր Աթոռոյս. այլ չեւ եւս լրացեալ ամսոց ինչ՝ ի վերջին աւուրս Յունկար ամսոյ տարւոյս մինչ ինքնին կամէր երթալ ի Տիգրանակերտ առանց հանդիպելոյ երբէք ի Կ. Պօլիս, եւ առանց ունելոյ զգրութիւն ինչ Արքեպիսկոպոս—Պատրիարքէն, արգել Վեհ. Հայրապետն զգարծ նորա ի Տիգրանակերտ ընդ այլ ճանապարհ, իսկ փոխպետ Եպիսկոպոս յանդգնեցաւ առանց ստանալոյ կանխաւ զհրաման եւ զձայնտութիւն մօտանել ի ներկայութիւն Վեհ. Հայրապետին հակառակ ամենայն քաղաքավարութեան եւ կարգի Վեհարանի, ուստի արտաքսեալ զատապարտեցաւ առժամանակ ինչ մնալ յարգելանս եւ զրկիլ յեկեղեցական պաշտօնավարութեանց եւ յընդառաջելոյ Նորին Սրբութեան. բայց եւ այնու ոչ զգաստացեալ՝ հակառակ միաբանական եւ վանական կարգի՝ ըստ անհանդարտ բարուցն եւ բնաւորութեան իւրոյ անսանձ կրիւք եւ խռովարարութեամբ ցարդ շարունակէ զընթացս իւր եւ ոչ զաղարի ի խռովելոյ եւ ի զրգուելոյ ընդդէմ միմեանց եւ զՄիաբանս, ուստի Վեհափառ Հայրապետն Ազգիս բարեհաճեցաւ հրամայել Սինօզիս առժամանակեայ կերպիւ առաքել զփոխպետ եպիսկոպոս ի վանս Զարեքայ անապատի, որ ի գաւառին Գանձակս:

Ի 29 Հոկտեմբերի 1881 ամի. Ի վաղուց անտի Բարձուղիմէոս վարդապետն միաբան Սրբոյ Աթոռոյս ըմբոստ եւ չարազրդիւ բնաւորութեամբ իւրով դարձուցեալ է առ ինքն զուշադրութիւն Վեհափառ Հայրապետի Ազգիս: Թէեւ բազմիցս ի կիրարկան մեղմ միջոցք համոզման եւ խրատուց առ ի բաց կացուցանել զնա ի վատթար բնաւորութենէն եւ ի վարուց, սակայն ի զիրեւ ելին ամենայն ջանք Մայրապոյն Հոգեւոր իշխանութեան, եւ զոգցես անհնարին եղեւ ի զգաստութիւն ածել զնա: Իսկ ի մօտոյ յանդգնութիւն նորա էանց բան զչափն՝ յոխորտալով անգամ ի վերայ Անդամոց Սինօզիս: Գեո. ի 1872 ամի, մինչ սարկաւազ էր, Թոյլ ետ անծին միջամտել ի գործ վանական կառավարութեան Սրբոյ Աթոռոյս եւ անձնակամ զջուրս անտառի Մայր Աթոռոյս յափշտակեալ՝ ճատուցանելով վէրս ի զլուխ յայնժամեան անտառապահի, տուեալ էր եղբարց իւրոց յոռոգանել զանդաստանս իւրեանց: Բայց զձացեալ Նորին Վեհափառութեան Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց յերիտասարդական անփորձ հոսակ նորա, եւ տածելով զոյս տակաւ ուղղութեան նորա յապագային՝ Հայրաբար ներեաց նմա յանդիմանելով եւ պատուիրելով յամենայնի կալ ի հնազանդութեան եւ ի զգաստութեան եւ ի կանոնի միաբանական կենաց: Եւ յետ մեռնադրութեանն յաստիճան կուսակրօն քահանայութեան, եւ զկնի անցանելոյ սակաւ միջոցաց, ըստ ինդրանաց Գեոր. Անդրէաս Արքեպիսկոպոսի առաքեցաւ Բարձուղիմէոս վարդապետն ի Դավրէժ յուսուցչութիւն ի դպրոցին Հայոց, որ ի վարելն եւ զփոխանորդական պաշտօն ի

վիճակին Ատրպատականի և բացակայութեան Անդրէաս Արքեպիսկոպոսի ի Մայր Աթոռ Սուրբ Եջանաւոր անձինք հայկազունք ի Դատրիժոյ բողոք բարձեալ առ Վեհափառ Հայրապետն Ազգիս ամբաստանեցին զԲարձուղիմէոս վարդապետէ յաղագս անբարոյական զնացից նորա, զորպիսեաց ամբաստանեալ էր արդէն քանիցս եւ ի սարկաւազութեան իւրում: Եւ առ ի խաղաղել զյուզմունս Պարսկահայ մերազնեայց՝ բարեհաճեցաւ Նորին Վեհափառութիւնն հրամայել Անդրէաս Արքեպիսկոպոսի կոչել զնա այսր ի Ս. Աթոռ: Եւ Բօրէ յայնմանէ հակառակ կուսակրօնական եւ միաբանական ուխտին յաճախեաց եւ յաւել նոր ի նորոյ ի կիր առնուլ զիւր բնածին զանապտեհ արարս ըստ վարդեց եւ ընթացից իւրոց, որպէս. եւ ի ներկայութեմ կեղծելով զանցս ինչ ի Վեհաբաւի՝ իբր զի մի ոմն ի միաբանակցաց իւրոց սպառնացեալ իցէ կենաց նորա, եւ առ ոչինչ զրեալ զվանական կարգ եւ զկանոն եկեղեցական պարտաւորութեանց եւ զիրաւունս ընդհանուր Գլխոյ Ազգիս եւ Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց՝ անմիջապէս զիմեալ է յօստիկանութիւն Վաղարշապատայ՝ ամբաստանելով զմիաբանակցէն իւրմէ, առ որ Նորին Վեհափառութիւնն կամելով վերջին անգամ ի կիր առնուլ զմիջոց ինչ յուղղութիւն նորա եւ ի զգաստութիւն՝ հրամայեաց Սինոդիս առաքել զնա ի վանս Խոր-Վիրապու յապաշխարութիւն անսահման ժամանակաւ: Վասնորոյ Սինոդս ի 24 ներկայ ամսոյս օրագրեաց եւ տնօրինեաց՝ յետ ի ժողով զուեմարելոյ զմիաբանս Սրբոյ Աթոռոյս կոչել զԲարձուղիմէոս վարդապետն յԱտեան Սինոդիս վասն յայտնելոյ նմա զհրաման Նորին Վեհափառութեան, սակայն յետ երիցս հրաւիրման միջոցաւ Բարե. Գարեգին վարդապետի Սաթուհեանց Անդամոյ վանքական կառավարութեան եւ Շաթիր Բարութիւնի Մարգարեան՝ զանազան պատճառաբանութեամբ բացէ ի բաց հրաժարեցաւ իսպառ Բարձուղիմէոս վարդապետն յանդիման լինել յատենի, յաւելլով բանս անպատշաճս՝ առանց զիտելոյ թէ՛ առ ինչ կոչին ի Սինոդս. ուստի ընթերցեալ զօրագրութիւն Սինոդիս ի լուր Միաբանից, ապա հրամայեցաւ Անդամոց Վանքական Կառավարութեան առաքել զԲարձուղիմէոս վարդապետն ի տեղի ապաշխարութեան. բայց նա կրկին անսաստեալ հրամանի Իշխանութեան՝ խոյս տուեալ է ի սենեկէ իւրմէ եւ նախ ի բնակութիւն Կիրեղ վարդապետի. եւ ապա առ Երեմիա Եպիսկոպոսն փութացեալ է եւ հակառակ կացեալ է երիցս հրաւիրման եւ աղղարարութեան Անդամոյ վանքական Կառավարութեան, եւ հուսկ յետոյ ի ձեռքակալին զնա սուրհմնդակաց Մայր Աթոռոյս՝ յանդղենալ է նա ի պայքար մտանել եւ նախաշարժակ լնալ, ջանացեալ է բռնցել եւ անտակել զսուրհմնդակս: Ուստի ի զեկուցանելն զայսմ ամենայնէ՛ Նորին Վեհափառութիւնն յաւել հրամայել Սինոդիս ի ձեռն Վանահօր Խոր-Վիրապու առնուլ ի Բարձուղիմէոս Վարդապետէ զվեղար, զփիլոն եւ զվարդապետական խաչն ականակուռ ընդ վկայական կոնդակին Հայրապետականի եւ բերել այսր ի Սինոգոս (որ եւ ածեալ եղեւ ի կատար):